

אך יש לבדוק את המציאות, כיצד מנביטים? במים או בלחות? שאם הלחות היא רק באויר — אין לזרעים היכן

סימן מח

הפרשת תרו"מ בשסק

ומעשר מן הכל כאחד, שהכל הולך אחר גמר הפר"י. וא"כ הרמב"ם פוסק כשמואל שהכל הולך אחר גמר הפרי ואין בילה בפירות, ובכ"ז מצריך שיצבור גורנו לתוכו? ותמוה! הראב"ד חלק על הרמב"ם: אם הכל הולך אחר גמר הפרי, אין צריך לצבור גורנו לתוכו, דהא קי"ל דאין בילה אלא ליין ושמן. הכס"מ תי' שצובר גורנו לתוכו, ר"ל אע"פ שצבר גורנו לתוכו, בכ"ז יכול להפריש מהכל, כי הכל הולך אחר גמר הפרי. ונקט לשון הגמ' אלא שהוציא אותה ממשמעותה, כדרכו בכ"ד שמשתמש בל' הגמ' במשמעות שונה. אלא שצ"ע מה הרבותא? והרדב"ז תירץ שמכיון שחלק השריש לפני ר"ה וחלק אחרי ר"ה, יש חשש שלא נגמר כאחד, לכן הקלו בצבירה דוקא. ודבריו צ"ע, אם ההשרשה היתה בתקופת תשרי, גמר הפרי היה בודאי באמצע השנה לכל הגידול. א"כ לשם מה הצבירה? וצ"ע.

ולענ"ד יש מקום לחדש ולומר שכוונת הרמב"ם לומר שמכיון שמעיקר הדין לשמואל הולכין בתר גמר פרי, ורק לחומרא חוששין להשרשה, י"ל שאנו אומרים

שאלה

השסק חונט בסתיו ופעמים חנטתו מתאחרת לאמצע החורף. ההגדרה של חנטה לא ברורה די הצורך (עיין לעיל סי' ל"ט). ויש א"כ ספק איזה פרי חנט לפני ט"ו בשבט ואיזה אחריו, וכשבאים להפריש תרו"מ לא ברור אם מפרישין מפרי של אותה שנה על פרי של אותה שנה, או שמא מפרישין מן הישן על החדש ומן החדש על הישן.

תשובה

בגמ' ר"ה (י"ג ב'), דעת ר"ש שזורי שבפול המצרי הולכים אחר השרשה, ומכיון שחלק השריש לפני ר"ה וחלק אחרי ר"ה, צובר גורנו לתוכו ומעשר מהכל, כי לדעתו יש בילה גם בפירות ולא רק במשקין. ושמואל סובר שהכל הולך אחר גמר הפרי, ולכן יכול להפריש מעשר מן הכל, ולדעתו אין בילה בפירות.

והנה הרמב"ם בפ"א מהל' מע"ש ה"ח פסק: "וכן פול המצרי אע"פ שמקצתו השריש לפני ר"ה ומקצתו לאחריו, צובר גורנו לתוכו

3. יש להוסיף שההנבטה נעשית בתוך בית. בירושלמי (ערלה פ"א ה"ב) מפורש שהנוטע בבית אינו חייב בתרו"מ מן התורה. ולדעת הראב"ד (השגה הל' מעשר פ"א ה"י) אף אינו חייב מדרבנן. ורק לדעת הרמב"ם (הל' מעשר שם) יש חיוב להפריש תרו"מ בבית מדרבנן. וא"כ יש כאן ספק נוסף.

שהפירות שהפריש, החדשים הופרשו על החדשים והישנים על הישנים. למה הדבר דומה? לשתי קדרות א' של איסור וא' של היתר, ושתי חתיכות א' של איסור וא' של היתר, ונפלו שתי החתיכות לשתי הקדרות. אם המדובר באיסור דרבנן אומרים אנו שהאיסור נפל לאיסור וההיתר להיתר. (עיין שו"ע יו"ד סי' קי"א ס"א ומקורו בפסחים מ"ד ע"א). ואע"פ ששם נפלו בדיעבד ופה לכתחילה, י"ל שמכיון שאין אפשרות להפריש באופן אחר, כדעבד דמי. אלא שהש"ך כ' שם בס"ק ד' שנראה ששתי החתיכות היו ניכרות בפנ"ע קודם נפילתן. אך אם נתערבו מתחילה חד בחד, א"כ כיון דאיתחזק איסורא בב' החתיכות, כל א"א ה"ל כגופו של איסור, ותו לא אמרינן סד"ר לקולא. אף כאן הרי בתערובת לא היה ניכר מי חדש ומי ישן ואיקבע איסורא, וא"כ אין להתיר בכג"ד. ויתכן לומר שגם כאן בשעת חנטה היה כל פרי ניכר לעצמו ואפשר היה לומר איזה פרי חנט ראשון, אלא שכשהגדילו הפירות א"א להכיר זאת. ודמי לנתערבו אח"כ. וצ"ע.

ועוד י"ל דל"ד, תערובת של איסור בהיתר הוי איקבע איסורא וספיקא לחומרא, אפי' בסד"ר, אולם בטבל שיש כאן חדש וישן, יש תערובת, אך לא איקבע איסורא, דשניהן איסור כרגע עד שיפריש עליהם. אך היא הנותנת, מכיון שאין כאן איסור והיתר אין כאן גם איקבע איסורא. וא"כ אפשר להציע שהמפריש שסק לא יפריש אחד ממאה, אלא שנים ממאתים ואנו נאמר שהפרשות אלה היו מן הישן על הישנים והחדש על

החדשים.

(אך כאן יש חזקת טבל ובסד"ר אזלינן בתר חזקה, ועיין שעה"מ מקואות פ"י כלל א', שנוטה להקל, לפחות במקום שאין לו שורש מה"ת, והדבר תלוי מהי תרומה בזה"ז. עי' לעיל סי' מ"א).

אלא שצ"ע בהצעתנו זו. איננו יודעים כמה יש יותר, מן הישן או מן החדש. וכשנפריש תרו"מ מהתערובת יתכן שיהיה בתרו"מ יותר ישן למשל, בעוד שבטבל יש יותר חדש, והמפריש מן הישן על החדש אין תרומתו תרומה. ובשו"ע (יו"ד סי' קי"א ס"ב) נאמר: "בד"א שתולין להקל אפי' אין ההיתר רבה על האיסור, שאין האיסור גם רבה על ההיתר, אבל אם האיסור רבה על ההיתר אין תולין להקל". וצ"ע אם צריכים אנו לדעת שאין רוב של איסור, או גם כשאיננו יודעים איזה מרובה יותר — אסור. וכאן איננו יודעים מה רב יותר. מיהו עיין פר"ח (סי' קי"א ס"ב) שהקל בכה"ג.

ומו"ר הגר"ש ישראלי סובר שבפירות מסוג זה שיש ספק בזמן חיובם, והתערובת נוצרת מאליה, כך היתה התקנה שיפרישו מיניה וביה ואזלינן בתר גמר פרי (כשמאול). עי' מכתבו בס' התורה והארץ ב' עמ' 320 ובחוות בנימין ח"א סי' ד', אלא שצובר גורנו לתוכו כדי שיהיה ספק. ונלענ"ד שליתר הידור יש להפריש בדרך שהצענו.

סיכום

הפרשת תרו"מ על שסק צריכה להעשות כך: להפריש ממאתים פירות שני פירות ומשהו ולהפריש שניהם על כל הפירות.